

MUSIQIY TA'LIM VA TARBIYA: YOSH AVLODNING MA'NAVIY, ESTETIK VA IJODIY RIVOJLANISHIDA MUSIQANING ROLI

Babamuradov Eshmamat Komilovich

Guliston davlat universiteti o'qituvchisi

e-mail: eshmamatbabamuradov@gmail.com,

Qudratov Dilshodbek Baxtiyor o'g'li

Guliston davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: maqolada musiqiy san'at va ta'limning yosh avlodning ma'naviy, estetik va ijodiy rivojlanishidagi roli, shuningdek, milliy va zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali musiqiy madaniyatni shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Musiqaning inson ruhiy olamiga ta'siri, ijrochilik mahorati, xalq cholg'u asboblarining ahamiyati va yoshlarni tarbiyalashdagi ijtimoiy pedagogik vazifalari yoritiladi. Ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish, nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirish hamda milliy an'analarni jahon tajribasi bilan integratsiya qilish zarurati ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: musiqiy ta'lim, musiqiy madaniyat, estetik tarbiya, ijodiy rivojlanish, xalq cholg'u asboblari, pedagogik innovatsiyalar, ma'naviy tarbiya, yosh avlod.

MUSICAL EDUCATION AND UPBRINGING: THE ROLE OF MUSIC IN THE SPIRITUAL, AESTHETIC, AND CREATIVE DEVELOPMENT OF THE YOUNG GENERATION

Babamuradov Eshmamat Komilovich

Lecturer, Gulistan State University

e-mail: eshmamatbabamuradov@gmail.com,

Kudratov Dilshodbek Baxtiyor o'g'li

Student at Gulistan State University

Abstract: this article analyzes the role of musical art and education in the spiritual, aesthetic, and creative development of the younger generation, as well as issues related to shaping musical culture through national and modern pedagogical approaches. The influence of music on the human psyche, performance skills, the significance of traditional musical instruments, and the social-pedagogical functions of upbringing are highlighted. The article emphasizes the necessity of introducing innovative technologies in education, integrating theory with practice, and combining national traditions with international experience.

Keywords: musical education, musical culture, aesthetic upbringing, creative development, traditional musical instruments, pedagogical innovations, spiritual upbringing, young generation.

O'zbekiston Respublikasi uchun musiqiy san'atni rivojlantirish, iste'dodli yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish har doim muhim ahamiyatga ega bo'lib kelgan. Bolalar va san'at maktablari, kollej-litseylarda hamda oliy ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiyaviy ishlarni zamonaviy talablar darajasida tashkil etish dolzarb masalalardan biridir. Musiqa insonning ruhiy olamini aks ettiruvchi vosita sifatida uning hissiyotlariga ta'sir qilgan holda shaxsni ma'naviy tarbiyalaydi [1:12]. Bugungi kunda musiqiy san'at yoshlarni, xususan, yosh avlodni ruhiy ko'tarinki ruh bilan boyitadi, ularni ijodkorlikka yo'naltiradi va yaratuvchanlikni rivojlantiradi.

O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov "Yuqori ma'naviyat – mag'lub etib bo'lmas kuchdir" nomli asarlarida ta'kidlaganidek: "Bugungi zo'ravonlik davrida faqat haqiqiy ma'naviy va ma'rifatli shaxs inson qadriyatini anglay oladi, milliy qadriyatlarni tushunadi, milliy o'zligini anglashi bilan, erkin va erkin jamiyatda yashab, mustaqil yurtimizni jahon hamjamiyatida o'z o'rniga olib chiqish yo'lida fidoyilik bilan kurasha oladi" [2:12]. Shu nuqtai nazardan, musiqa san'ati orqali ta'lim bilan shug'ullanuvchi pedagoglar yosh iste'dodlarda xalq cholg'u asboblari ijro mahorati va intellektual yetuklikni rivojlantirish masalalariga jiddiy e'tibor qaratishlari zarur.

Globalizatsiya davrida ta'lim jarayonining ichki mazmunini tubdan isloh qilish, milliy musiqa tarbiya an'alarini xalq cholg'u asboblari ijrochilik xususiyatlari bilan bog'lab, ularni jahon tajribalari bilan integratsiya qilish, o'qitish metodlarini va metodologiyasini takomillashtirish zamonaviy ta'limning asosiy vazifalaridan biridir [3:46]. Ushbu jarayonda innovatsion yondashuvlar, ilg'or musiqiy-pedagogik texnologiyalarni joriy etish [4:87], ijro masalalarida tajriba almashish, repertoar masalalariga e'tibor qaratish eng istiqbolli yo'nalishlar sifatida ajralib turadi.

Prezident Sh.M.Mirziyoyevning davlat siyosati darajasida ta'lim tizimini isloh qilish, bilimli, intellektual yetuk avlodni tayyorlashga alohida e'tibor berayotgani ma'lumdur. So'nggi yillarda yuzlab yangi san'at va madaniyat maktablari, kollejlari va litseylar ishga tushirilib, ular zamonaviy jihozlar va axborot texnologiyalari bilan ta'minlangan [5:460-464]. Patriotizm tuyg'usi insonning yoshlik davrida shakllanadi. Yoshlarni ona Vatan ravnaqiga va xalq foydasiga mehnat qilishga yo'naltirish, shu tuyg'uni boyitish murakkab pedagogik jarayondir. Shu jihatdan, musiqiy san'at yosh avlodda estetik va ma'naviy tuyg'ularni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi [6:127-130]. Shuningdek, musiqiy ta'limda asosiy e'tibor quyidagi jihatlarga qaratilishi kerak:

- Ta'limning maqsad va vazifalarini aniq belgilash, uning mazmunini takomillashtirish yo'nalishlari va metodlarini asoslash [7:471-475].

- Talabalar tayyor asboblardan ishlash bilan birga, ularni yaratgan ustaning mehnatini bilishi orqali asbobga g'amxo'rlikni rivojlantirish.

- Olim va mutafakkirlardan musiqaning tarbiyaviy ahamiyatini o'rganish orqali yoshlarni ma'naviy yetuk shaxsga aylantirish.

- Oliy ta'limda didaktik prinsiplar asosida ilmiylik, qulaylik, izchillik va uyg'unlikni ta'minlash.

- Nazariya bilan amaliyotni uyg'unlashtirish, faollik va mustaqillikni rivojlantirish.

- Individual yondashuv, vizual materiallardan foydalanish va kasbiy yo'naltirishni ta'minlash [8:92-94]. Bularni amalga oshirish uchun milliy va umummilliy ta'lim strategiyasini ishlab chiqish, shuningdek, ta'lim mazmunini yangilash va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish zarur. Mashhur o'zbek pedagogu A.Avloni ta'limni "hayot – yoki o'lim, yoki najot – yoki halokat, yoki baxt – yoki falokat" deb ta'riflagan [9:67-69], bu fikrlar bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan.

Musiqaning tarbiyasi yoshlarning estetik didini rivojlantirish, ularning ma'naviy dunyosini boyitish, olijanob fazilatlarni shakllantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Musiqiy madaniyat insonning ma'naviy madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi: axloqiy-estetik fazilatlar va qarashlar, musiqiy did va ehtiyojlar; musiqiy bilim, ko'nikma va malakalar; ijodiy qobiliyatlar [10:53-59]. Pedagogning asosiy vazifalari: musiqiy ta'limni hayot bilan bog'lash, talabalarda musiqaga qiziqish uyg'otish, musiqiy did va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish, estetik va axloqiy tarbiya berish, kasbiy mehnatga muhabbatni shakllantirish, musiqaning tarbiyaviy ta'sirini mustahkamlashdir [11:1-2]. Musiqiy asarlarning mohiyati, ularni ijro etuvchi va tinglovchining ruhiy holatiga ta'siri, musiqaning inson ruhiyatini tarbiyalashdagi roli juda katta. Abu Nasr al-Farabi musiqaning shaxsiyatni shakllantirishdagi ta'sirini shunday ifodalaydi: "Bu fan xatti-harakatlari muvozanatli bo'lmaganlarni tarbiyalaydi, mukammal bo'lmaganlarni mukammallikka yetaklaydi va muvozanatda bo'lganlarni muvozanatini saqlaydi [12:471-475]... Bu fan tana salomatligi uchun ham foydalidir". Shu jihatlar musiqiy ta'limning yoshlar ma'naviy dunyosini boyitishda, ularni estetik, axloqiy va madaniy jihatdan tarbiyalashda asosiy vosita ekanini ko'rsatadi. Musiqiy madaniyat shakllanganda inson hayotdagi voqealarga estetik baho bera oladi, o'z hissiyotlarini musiqiy ijro orqali ifoda eta oladi va insoniy fazilatlarini rivojlantiradi.

Musiqiy san'at va ta'lim yosh avlodning ma'naviy, estetik va ijodiy rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, insonning ruhiy olamini boyitadi, uning ijtimoiy va madaniy ongini shakllantiradi. O'zbekiston Respublikasi davlat

siyosati musiqiy ta'limni rivojlantirish, iste'dodli yoshlarni qo'llab-quvvatlash va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan. Shu orqali talabalar nafaqat musiqiy ko'nikmalarni, balki ma'naviy va axloqiy fazilatlarini ham egallaydi, patriotizm tuyg'usi va mas'uliyat hissi shakllanadi.

Musiqiy madaniyatni rivojlantirishda nazariy bilimlar bilan amaliyotning uyg'unligi, milliy an'analarning jahon tajribasi bilan integratsiyasi, ijodiy va ijrochilik mahoratining rivoji muhimdir. Musiqiy ta'lim yoshlarning estetik didini oshiradi, ular orasida ijodiy qobiliyatlarni rivojlantiradi va ularni ongli tinglovchiga aylantiradi. Shu bilan birga, musiqaning tarbiyaviy va ma'naviy salohiyati, yoshlarni ijtimoiy faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirishdagi roli beqiyosdir. Shu bois, musiqiy ta'limning samarali tizimini yaratish, uning mazmuni va metodikasini doimiy ravishda takomillashtirish, milliy va jahon tajribasini uyg'unlashtirish orqali biz mustaqil va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash imkoniyatiga egamiz. Musiqiy madaniyat nafaqat san'at, balki insonning ruhiy va ijtimoiy o'sishining asosiy omili sifatida e'tirof etiladi.

ADABIYOTLAR \ REFERENCES

1. Pardaboevich, Jumaboev Nabi. "DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCIES AS THE FOUNDATION OF PROFESSIONAL GROWTH FOR VISUAL ARTS TEACHERS. Zenodo." 2025,
2. Baxtiyarova, F. "MODERN TECHNOLOGIES IN DEVELOPING PROFESSIONAL CREATIVE ACTIVITY OF STUDENTS." *Ilm-Fan Va ta'lim* 1.1 (2023).
3. Рахмонов А. Р. Инновацион таълим кластери ўқув фаолиятига самарали усул сифатида. « //Барқарор ривожланишда узлуксиз таълим: муаммо ва ечимлар» халқаро илмий-амалий анжуман. – 2019. – Т. 2. – С. 46.
4. Pardaboyevich, Jumaboyev Nabi. "O 'QUVCHILAR IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNALOGIYALARNING O 'RNI." *WORLD OF SCIENCE* 6.11 (2023): 87-90.
5. Юсупова Ш. А., Жумабоев Н. П. ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРНИ ИЖОДКОРЛИККА ЎРГАТИШ //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 460-464.
6. Ibadullaeva , Z. ., & Jumaboev , N. . (2025). UZBEK NATIONAL ART AND ITS SCHOOLS. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 2(2), 127–130. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/yoitj/article/view/68532>
7. Sattarov A. Romantik kompozitorlar ijodini o'rganish jarayonida umumta'lim maktablari o'quvchilarida sun'iy tafakkurni shakllantirish //Fan va ta'lim. – 2021. – Т. 2. – No 12. – 471-475-betlar.

8. Nurillo R. GLOBALLASHUV DAVRIDA MUSIQA SAN'ATI MIGRATSIYASI JARAYONLARINING MADANIYATLAR O'ZGARISHIDAGI TA'SIRI //Elita. uz-Elektron Ilmiy Jurnal. – 2024. – T. 2. – №. 1. – C. 92-94.
9. Nuraliyeva, Z. (2025). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING ESTETIK TARBIYASIDA MUSIQANING O'RNI. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 4(1), 67–69. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/zdit/article/view/42981>.
10. Jumaboyev, N. (2026). SHARQ MUTAFAKKIRLARINING ESTETIK MEROSIDAN YOSHLAR TARBIYASIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI. Humansciences: Insonshunoslik Fanlari Jurnal, 1(2), 53-59. <https://humansciences.uz/index.php/hs/article/view/87>
11. Pardaboevich, Jumaboev Nabi. "SCIENTIFIC APPROACHES TO ENHANCING TEACHER COMPETENCE IN FINE ARTS CLASSES." CONFERENCE OF INNOVATIVE HORIZONS IN SCIENCE & ENGINEERING. Vol. 1. No. 2. 2025.
12. Sattarov, Alisher. "Formation of artificial thinking in students of secondary schools in the process of studying the creativity of romantic composers." Science and Education 2.12 (2021): 471-475.
13. Ikromxo'ja, Qayumxo'jayev Botirxo'ja, and Sattarov Alisher Alikul o'g'li. "O'ZBEK MUSIQIY MEROSINING MA'NAVIY TARBIYADAGI O'RNI VA UNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI." CONFERENCE OF INNOVATIVE HORIZONS IN SCIENCE & ENGINEERING. Vol. 1. No. 2. 2025.